

5. PŘEDNÁŠKA

Lexikální význam a jeho analýza

Vztahy lexikálních jednotek – paradigmatika a syntagmatika slovníku

Základní pojmy a termíny

složky lexikálního významu slova

sémická analýza lexikálního významu – **sémém** – sém

komponenční analýza – komponentní formule

kolokace a slovníky kolokací

ostenze, ostenzivní definice

sémantické pole: paradigmatická a syntagmatická osa

paradigma – paradigmaticnost, **syntagma** – syntagmaticnost

významové vztahy paradigmatické a syntagmatické

Sémická analýza lexikálního významu

sémem – lexikální význam (izolovaný od formy slova), hierarchické struktury ze sémů (jednotlivý význam lexému)

sém – sémantický rys, dílčí (stavební) prvek významu, odráží některý rys denotátu

voda – význam ze sémů: teče (tekutina) – bezbarvá – bez chuti – pije se – slouží k mytí ...

práce

– činnost – má smysl – vyžaduje úsilí ...

židle

– druh nábytku – určená k sedění – s opěradlem – s podstavcem nebo nohami ...

pes

– šelma – ochočená k hlídání, lovu – pes domácí ...

Komponenční formule

- *voda* [-živý]
- *bytost* [+živý, Ølidský, Ømužský, Ødospělý]
- *kůň* [+živý, -lidský, +mužský, +dospělý]
- *člověk* [+živý, +lidský, Ømužský, Ødospělý]
- *muž* [+živý, +lidský, +mužský, Ødospělý]
- *žena* [+živý, +lidský, -mužský, Ødospělý]
- *děvče* [+živý, +lidský, -mužský, -dospělý]

Doporučená literatura k 5. přednášce

- Filipec, J. – Čermák, F.: *Česká lexikologie*. Praha 1985, s. 49–54.
- *Příruční mluvnice češtiny*. NLN, Praha 1995, s. 79.
- Cvrček. V. a kol.: *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Karolinum 2013, s. 69–70.